ପାଠ-୭

ଗୁରୁ-ଶିଷ୍ୟ ସମ୍ପର୍କ

STUDY NOTES

MIND MAP

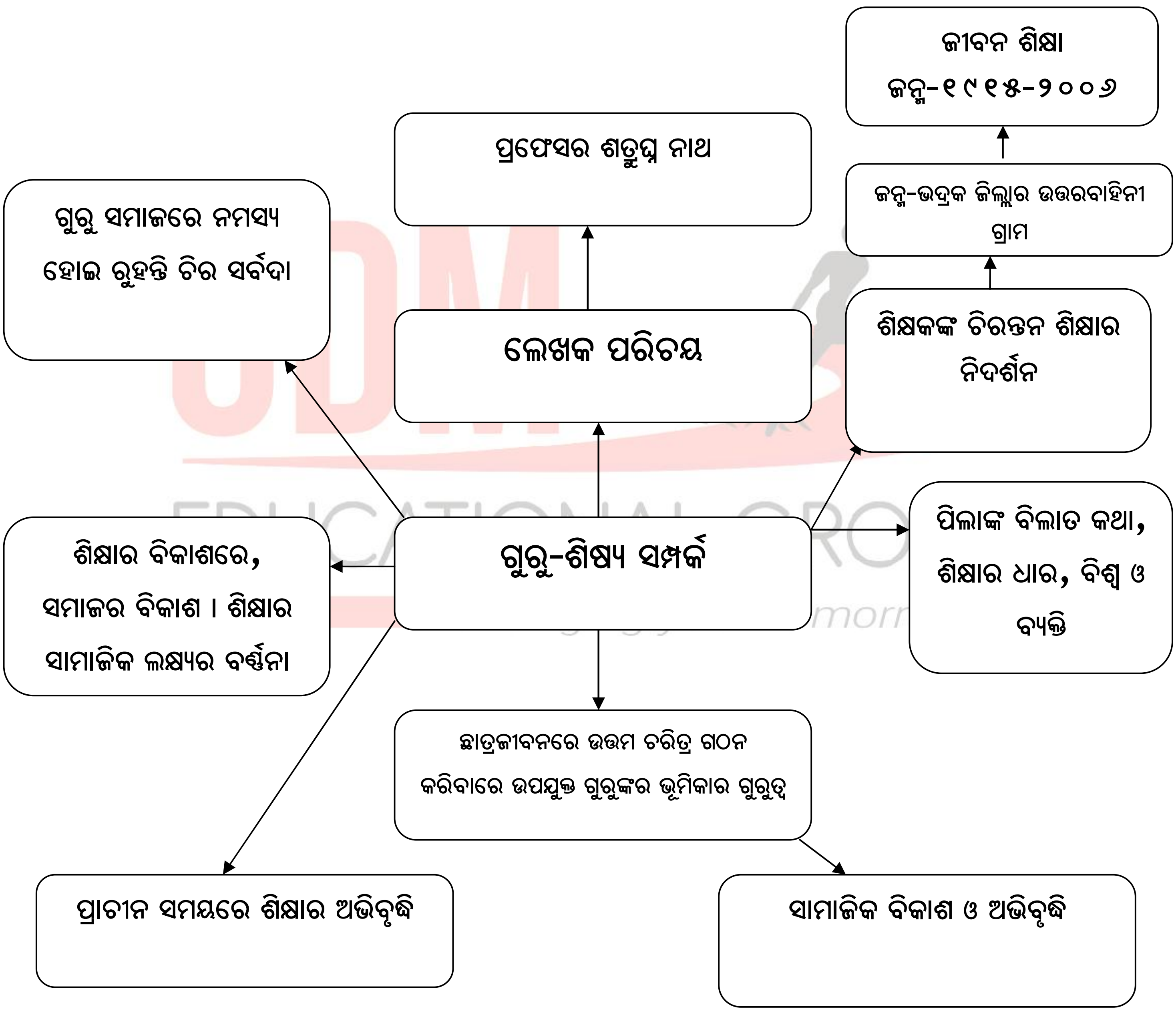

ପ୍ରବନ୍ଧର ପୃଷ୍ଠଭୂମି

ପଠିତ ପ୍ରବନ୍ଧଟି ଲେଖକଙ୍କର 'ଜୀବନ ଶିକ୍ଷା' ପୁସ୍ତକରୁ ସଂଗୃହୀତ। ଗୁରୁ ଓ ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତମ ସମ୍ପର୍କର ଗୁରୁତ୍ୱ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟରେ ଏହି ସମ୍ପର୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ତଥା ମହତ୍ତ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉକ୍ତ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇଛି।

ସାରକଥା

ଗୁରୁ ହିଁ ସାକ୍ଷାତ୍ ଈଶ୍ୱର- ଏହି ଭାବନା ପୁରାଣ ଯୁଗର ତଥା ଗୁରୁକୁଳ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରାଣ ସ୍ୱରୂପ। ସେ ଯୁଗରେ 'ଗୁରୁସାକ୍ଷାତ୍ ପରଂବ୍ରହ୍ମ' ଏହି ଦର୍ଶନରେ ଶିଷ୍ୟ ନତମସ୍ତକ ହୁଏ। ଆଜି ସେସବୁ ଅତୀତ ହୋଇଯାଇଛି। ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଆଜି ଅବାସ୍ତବ, ଅବାନ୍ତର ଓ ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହୋଇଯାଇଛି। ସେହି ଗୁରୁ ଓ ଶିଷ୍ୟର ସମ୍ପର୍କ ଆଉ ଫେରିବ କି ନାହିଁ ବୋଲି ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ।

ସମ୍ପର୍କ ଦୂରେ ଥାଉ ଶିକ୍ଷକ ଆଜି ଗୁରୁ ରୂପେ ପରିଚିତ ହେବାକୁ ମନ କରୁନାହାନ୍ତି। ସେପରି ସମ୍ବୋଧନ ଏକ ପ୍ରକାର ବ୍ୟଙ୍ଗ ହୋଇ ଅସହ୍ୟବୋଧ ହେଉଛି। ଶିଷ୍ୟ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଆଜି ଅଭିଧାନ ବହିର୍ଭୂତ ପରି ମନେ ହୁଏ। ଛାତ୍ର ଆଜି ଶାସନ ବିରୋଧରେ ବିଦ୍ରୋହୀ ଓ ବିପ୍ଳବୀ। ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ଶବ୍ଦ ଆଜି ଅଭିଧାନରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଛି। ଶଠତା, ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତା, ସ୍ୱାର୍ଥପରତା, ହିଂସା, ହୁଙ୍କାର ଆଦି ଆଚରଣରେ ଗୁରୁ ଓ ଶିଷ୍ୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି। କାଳର ଗତିରେ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଅବକ୍ଷୟ ଘଟିଛି। ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଭୂମିକାରେ ମଧ୍ୟ ମୂଳ ପ୍ରକୃତି ଦୁଇଟି ଦିଗରେ ଅତୁଟ ରହିଛି। ତାହା ହେଲା ସମ୍ପର୍କରେ ଅଭେଦତ୍ୱ। ଯେ ଗୁରୁ ସେ ଶିଷ୍ୟ ଓ ଯେ ଶିଷ୍ୟ ସେ ଗୁରୁ।

କୌଣସି ଦେଶର ଗୌରବ ସେ ଦେଶର ଲୋକ ଚରିତ୍ର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ। ତଦ୍ୱାରା ଦେଶ ବଳୀୟାନ୍ ହୁଏ। ଜାତିର ଜୟଗାଥାର ମୂଳପିଣ୍ଡ ଜୀବନ। ଏହି ଜୀବନର ନିର୍ମାଣ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ କରାଯାଏ। ଜୀବନସୌଧର ମୂଳଭିତ୍ତି ଶିକ୍ଷାଳୟରେ ଗଢ଼ିଥାଏ। ଚରିତ୍ର ଗଠନ ସେଠାରୁ ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବରେ ହୁଏ। ଶିକ୍ଷାୟତନକୁ ସତ୍ୟ, ଶିବ ଓ ସୁନ୍ଦର କରିବାରେ ଶିକ୍ଷକ ହିଁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦାୟୀ। ଆଜିର ଜଟିଳ ସମାଜରେ ଏହାର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଧିକ।

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ଚିରନ୍ତନ। ଜୀବନବ୍ୟାପୀ କୋଟି କୋଟି ପ୍ରାଣକୁ ଶିକ୍ଷକ ପ୍ରଭାବିତ କରନ୍ତି। ତାଙ୍କ ପ୍ରଭାବ ଅନନ୍ତ। ଏହା କାଳାତୀତ ଓ ଏହା କାଳଲିପିକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରେ। ଦୀପରୁ ଦୀପ ଜଳି ଜଳି ଯାଏ। ଏହା କ୍ଷୀଣ ହୁଏ ନାହିଁ। ବରଂ ନିଜେ ଜଳି ଜଳି ଯାଏ। ଏପରି ବିରଳ ଆତ୍ମତ୍ୟାଗର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଓ ସେବା କ୍ଷେତ୍ରକୁ ବହୁଳ ଭାବରେ ଋଦ୍ଧିମନ୍ତ କରିଛି। ପଠନ ପାଠନର ସତ୍ୟନିଷ୍ଠ ସାଧନା ଶିକ୍ଷାର ଇତିହାସକୁ ମହିମାନ୍ୱିତ କରିଛି। ପଠନ ବିରହିତ ପାଠନ କେବଳ ଶୁଷ୍କ ବଖାଣରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି। ପ୍ରଭାବକାରୀ ପ୍ରାଣର ପ୍ରାଚୂର୍ଯ୍ୟ ଗୁରୁଜୀବନକୁ ଗରୀୟାନ୍ କରେ।

ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଗୁରୁ ସମଗ୍ର ସମାଜର ନମସ୍ୟ। ଗୁରୁଙ୍କର ମାତ୍ର ପଦଟିଏ କଥା ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କର କୋଟି କୋଟି ପ୍ରାଣରେ କୋଟି କୋଟି ରୂପରେ ଉଦ୍ଭାସିତ ହୁଏ। ଶିକ୍ଷା ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥ ହେଉଛନ୍ତି ଶିଷ୍ୟ। ସେ ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ୍ ହେବେ। ସେ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ କରିବେ। ସେ ଅନୁରାଗୀ ହେବେ। ଏହା ଫଳରେ ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ମୂଳମନ୍ତ୍ର 'ତେଜସ୍ୱିନୀ ବଧୀତମସ୍ତୁ' କାର୍ଯ୍ୟତଃ ପ୍ରକାଶ ପାଇବ। ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟ ପରାୟଣ, ଶିଷ୍ୟ ଗୁରୁପରାୟଣ, ଉଭୟ ଗୁରୁ ଓ ଶିଷ୍ୟ ବିଦ୍ୟାପରାୟଣ ହେବେ। ସେମାନଙ୍କ ବିଦ୍ୟା ସେବାପରାୟଣ ହେବ।

ଦୁଃଖର କଥା ଆମର ଗୁରୁ-ଶିଷ୍ୟ ସମ୍ପର୍କ ନିବିଡ଼ ନ ହୋଇ କଳୁଷିତ ହୋଇଯାଉଛି। ସନ୍ଦେହ ଓ ଶଙ୍କା ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଭେଦ ଓ ବ୍ୟବଧାନ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି। ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ଓ ଶିକ୍ଷାୟତନ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ସହିତ ଗୁରୁଶିଷ୍ୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦୂରତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି। ଶିକ୍ଷାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପଣ୍ଡ ହୋଇଯାଉଛି। ଶିକ୍ଷାଳୟ ସମାଜଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯାଉଛି, ଶିକ୍ଷାୟତନ ସାଧନାର ପୀଠ ନ ହୋଇ ସମ୍ପର୍କ ଓ ସଂଗ୍ରାମର କ୍ଷେତ୍ର ହୋଇଯାଇଛି। ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାର୍ଥ ସାଧନ ପାଇଁ ଅହେତୁକ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ଚାଲିଛି। ଏହା ଫଳରେ ଯେଉଁ ମୁଷ୍ଟିମେୟ ଲୋକ ଶିକ୍ଷାର ସୁବିଧା ଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଏହାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରଗତ କରି ପକାଉଛନ୍ତି।

ODM EDUCATIONAL GROUP Changing your Tomorrow